

IMPACTUL RĂZBOIULUI RUS ASUPRA CAPACITĂȚII SALE DE PROIECȚIE A PUTERII ÎN PLAN GEOPOLITIC

Șerban GRIGORAȘ-STĂNESCU

Ministerul Apărării Naționale
10.55535/GMR.2023.4.2

În ultimii ani, Rusia și-a pierdut treptat influența în statele periferice care, tradițional, obișnuiau să graviteze în jurul Moscovei. Investițiile semnificative ale Chinei în dezvoltarea infrastructurii și comerțului cu statele din zona Asiei Centrale au izolat Rusia, făcând-o să-și piardă importanța și rolul călăuzitor în regiune. Simultan, războiul de agresiune al Rusiei în Ucraina a dus la o rupere totală a relațiilor ruso-europene și la creșterea coeziunii în rândul națiunilor occidentale. În ciuda faptului că Rusia și-a pierdut, în detrimentul Chinei, rolul de a doua cea mai mare putere a lumii, relațiile sino-ruse rămân un aspect cheie în dinamica regională și internațională datorită alianței de conjunctură menită să zdruncine rolul conducător al SUA în cadrul arhitecturii mondiale de securitate. Lupta dintre Occident și Rusia creează dezechilibre la nivelul întregului sistem internațional, iar Ordinea Mondială actuală pare mai perturbată ca niciodată în ultimii 30 de ani.

Cuvinte-cheie: NATO, Rusia, puteri regionale, China, Ucraina.

INTRODUCERE

După aproape doi ani de la începutul războiului de agresiune al Rusiei asupra Ucrainei, pare că predictibilitatea mediului de securitate la nivel mondial a scăzut, iar în locul ei s-au pogorât un val de crize simultane în diferite regiuni geografice. Tranziția de la bipolarismul din timpul Războiului Rece s-a încheiat. Chiar dacă, și în prezent, există doi jucători de talie globală, SUA și China, din cauza globalizării, aceștia devin irelevanți singuri și au nevoie de alte state cu care să creeze alianțe puternice pentru contrabalansarea adversarilor strategici. După primii 20 de ani ai secolului 21 se disting două tabere: statele occidentale, care doresc menținerea sistemului de securitate actual, și axa Moscova-Beijing-Teheran, care militează pentru crearea unei noi ordini mondiale. Observăm, astfel, cum statele cu forme de guvernământ nedemocratice se raliază pentru a contrabalansa influența geopolitică a Statelor Unite ale Americii, forța economică a tandemului SUA-UE și puterea militară a Alianței Nord-Atlantice. Deși NATO cuprinde doar state din Europa și America de Nord, aceasta a început să dezvolte formate de cooperare cu parteneri globali, care împărtășesc aceleași principii și valori (Japonia, Coreea de Sud, Australia etc.), iar astfel, confruntarea ideologică prinde valențe mondiale.

Medierea chineză a păcii dintre Arabia Saudită și Iran, semnarea parteneriatului strategic dintre China și Palestina, lărgirea BRICS cu trei state arabe și Iran, reprimirea Siriei în Liga Arabă, sporirea incursiunilor aeriene ale forțelor chinezești în jurul Taiwanului și interferențele chineze în apele teritoriale ale altor state suverane, multitudinea de lovituri împotriva regimurilor democratice din regiunea sub-sahariană, toate acestea reprezintă evenimente majore ce au implicații puternice în geopolitica lumii și evidențiază consolidarea relațiilor pe axa Beijing-Moscova-Teheran.

Deși violarea tot mai accentuată a ordinii mondiale, bazată pe legi și reguli, se petrece peste tot în lume, autorul consideră că un posibil deznodământ funest al Armatei Ruse în estul Europei poate impacta lumea într-un mod deosebit, făcând abstracție de caracterul regional al conflictului ruso-ucrainean. Un eventual rezultat pozitiv al Rusiei în Ucraina va da o lovitură puternică statelor occidentale și va reintroduce diplomația forței în relațiile internaționale, iar posibilitatea de invazii și războaie va crește vertiginos. Un eventual rezultat negativ al Rusiei în Ucraina ar putea-o slăbi la un nivel nemaivăzut, astfel, creându-se schimbări dramatice din punct de vedere geopolitic, mai ales în zona Caucazului și a Orientului Îndepărtat.

Dacă efortul de război al Rusiei va fi irelevant într-un final, deoarece nu-și va putea îndeplini obiectivele, atunci Rusia va deveni decimată militar și financiar. Victoria Ucrainei și a Occidentului sau înfrângerea Rusiei reprezintă singura cale de a obține pacea pe termen lung și de a descuraja alte state care-și caută dreptatea prin forță. O înfrângere a Rusiei ar rezolva și problema conflictelor înghețate din jurul Mării Negre și poate chiar o poziționare euroatlantică pentru Belarus, Serbia și Republica Srpska. Dacă Rusia va câștiga războiul din Ucraina, treptat, forța se va reinstaura în relațiile internaționale și își va recăpăta statutul de mare putere, a treia din lume, iar China poate invada Taiwanul mizând pe oboseala acumulată de Occident.

Lumea devine din ce în ce mai multipolară, deoarece tot mai multe state își doresc statutul de puteri regionale și o sferă de influență mărită, care să le asigure profunzime strategică. Rusia a decăzut din postura de putere mondială, dar putem spune despre ea că încă este cea mai viguroasă putere regională din lume. Anexarea unei jumătăți de Ucraina îi va consolida acest statut, pe când eșecul ar damna-o la schimbări radicale fie produse de vecinii săi, fie provenite chiar din interiorul federației multietnice¹. Pentru a se schimba regimul politic din Rusia ar trebui ca societatea, în ansamblul ei, să se schimbe. Momentan, conducerea politică personală pe care Vladimir Putin o exercită asupra Federației Ruse, de mai bine de 20 ani, pare să se armonizeze perfect cu nivelul de conștiință și idealurile poporului rus.

Având în vedere dinamica mediului de securitate și dorința cu orice preț a Rusiei de a se reafirma la nivel mondial, este necesară o lucrare care să evidențieze principalele consecințele geopolitice care i se întâmplă Moscovei pe parcursul purtării războiului său de agresiune. Abordarea științifică a tematicii se axează pe date calitative, cu scopul obținerii unei înțelegeri mai profunde a fenomenelor ce stau la baza esenței ruse, a dezideratelor externe ruse și a dinamicii ruse în raport cu vecinii săi. Pentru elaborarea articolului, m-am folosit de materiale jurnalistice din surse cât mai diverse, pentru a obține concluzii obiective. În rândurile ce urmează, voi face o analiză istorică și antropologică a societății rusești și voi evidenția principalele caracteristici ale putinismului exercitat pe plan intern și ale modului în care se manifestă acesta pe plan extern. Ulterior, voi analiza relațiile de „*bună vecinătate*” pe care le are Rusia cu statele din fosta sa sferă de influență, dar și pe cele cu principalii actori din proximitatea sa (Turcia, China și Uniunea Europeană). În finalul articolului, voi evidenția felul în care războiul de agresiune al Rusiei

¹ Cred că este cu mult mai posibilă această variantă, deoarece Rusia încă rămâne o putere nucleară, având cel mai numeros arsenal nuclear.

în Ucraina impactează întreaga lume nu doar din punct de vedere economic sau energetic, ci și prin creșterea apetitului neo-imperial și revanșist al altor state: „*Sistemul tripolar este de departe cel mai instabil dintre sisteme, deoarece două puteri își vor uni în curând forțele pentru a o elimina pe cea de-a treia*” (Mussetti, 2023, p. 49).

CINE ESTE RUSIA?

„*Cine este Rusia?*” este o întrebare al cărei răspuns este complex. Partea bună este că trebuie să oferim acest răspuns numai o dată, întrucât Rusia a rămas aceeași țară cu atitudini imperiale și belicoase. Mentalitatea liderilor ruși și obediența poporului față de caracterul anti-democratic promovat de la vârful statului sunt contrare arhitecturii de securitate moderne.

Pentru a înțelege psihologia poporului rus, trebuie să le analizăm istoria și să extragem, cât mai obiectiv, acele obiceiuri care formează tiparul existențial al ființei lor. Dominația mongolă, timp de aproape trei secole, a avut un impact semnificativ asupra dezvoltării istorice, culturale și sociale a rușilor. Presiunea exercitată de mongoli a revărsat în societatea medievală rusă multă degringoladă și autocrație. Cu trecerea timpului, rușii au dobândit toleranță pentru tiranie și au devenit ascultători față de asupritori. Deși au reușit să se elibereze, rușii au rămas cu frica de a nu mai fi vreodată invadați: „*Nesiguranța reprezintă chintesenta subiectivității naționale a rușilor*” (Kaplan, 2020, p. 292). Ivan cel Groaznic, primul țar rus, a fost cel care a inițiat strategia atacului ca apărare, iar de atunci, această filozofie s-a întipărit din ce în ce mai adânc în politica externă rusă. Pentru a nu mai trece din nou prin umilința cuceririi, rușii au simțit nevoia de a se așeza sub protecția geografiei, prin urmare, s-au extins până la întâlnirea mărilor și a oceanelor. Treptat, Imperiul Rus s-a extins până la Oceanul Arctic, Marea Baltică, Marea Neagră, Marea Caspică și Oceanul Pacific. După Imperiul Mongol, amenințările cele mai mari la adresa Rusiei au venit din vest. La începutul secolului al XVII-lea, Uniunea Statală Polono-Lituaniană a cucerit Moscova. După trei secole, Napoleon a incendiat Moscova, iar în secolul trecut, Hitler a ajuns până la periferiile capitalei ruse. Marea Câmpie a Europei de Nord se întinde din nord-vestul Franței până la Munții Ural (care despart Rusia europeană de cea asiatică). Din cauza lipsei unor baraje naturale, acest areal geografic a înlesnit invaziile de la est la vest și viceversa. În prezent, rușii urmăresc cu îngrijorare cum Alianța Nord-Atlantică se apropie de Moscova pas cu pas. Între Letonia, țară membră a NATO, și Moscova sunt doar 800 km distanță, iar între Estonia și vechea capitală imperială, Sankt Petersburg, nu sunt nici măcar 200 km.

Cea mai mare expansiune a Rusiei a urmat după Al Doilea Război Mondial. Între 1945 și 1989, influența rușilor se întindea de la Berlin până la Oceanul Pacific și de la Oceanul Arctic până la granița cu Afganistanul. În 1991, Uniunea Sovietică s-a dezmembrat în 15 țări „*independente*”, iar Rusia a fost redusă la dimensiunile de dinaintea țarinei Ecaterina cea Mare. În ciuda pierderii celor două republici unionale din cadrul fostei Uniunii Sovietice (Belarus și Ucraina), a statelor baltice, a statelor din Caucaz și din Asia Centrală, teritoriul Rusiei depășește cu mult suprafața oricărei alte națiuni din lume. Federația Rusă se întinde peste 170 de grade longitudine, aproape jumătate din circumferința planetei pe care trăim. Este țara cu cea mai mare suprafață, mai mult de 17 milioane km², cuprinde 11 fusuri orare și, cu toate acestea, dorința ei de expansiune crește. Paradoxul face că, deși teritoriul Rusiei este de aproape două ori mai mare decât cel al SUA, de cinci ori mai mare decât India și de 25 de ori mai mare decât Regatul Unit, populația Rusiei este mai mică decât cea a Bangladeshului.

Rusia suferă un acut declin demografic, cauzat în special de: îmbătrânirea populației, scăderea standardului vieții, un sistem medical neperformant, pesimism cronic și alcoolismul. Tot mai multe studii preconizează că, în viitorul apropiat, majoritatea recruților din armata rusă vor fi neslavi și musulmani. Războiul de agresiune al Rusiei în Ucraina a cauzat exodul multor ruși, cu aptitudini performante, spre alte țări. Până ce Putin a semnat decretul de mobilizare parțială, în septembrie 2022, aproximativ 700 de mii de ruși, cu o educație elevată, au părăsit patria-mamă. Rușii sunt o națiune care s-au aflat întotdeauna în război. Pentru secolul al XXI-lea, nu au avut altă variantă decât să adopte o poziție revizionistă în încercarea de a recupera zonele limitrofe, unde se mai află circa 26 de milioane de etnici ruși.

EXISTĂ PACT ÎNTRE URS ȘI DRAGON?

Cel mai important stat care, deși nu o arată, sigur nu-și dorește victoria Occidentului Colectiv este **Republica Populară Chineză**. Pe 4 februarie, Putin a ajuns la Beijing pentru o întâlnire bilaterală cu președintele Chinei. După câteva ore, aceștia au fost prezenți la festivitatea de deschidere a Jocurilor olimpice de iarnă. Cu ocazia întrevederii, cei doi șefi de stat au semnat Declarația Comună despre „*Intrarea Relațiilor Internaționale într-o nouă eră și dezvoltarea durabilă globală*” (*Joint Statement of the Russian Federation and the People's Republic of China*, 4 februarie 2022). Se remarcă susținerea chineză pentru neextinderea NATO în Europa de Est la schimb pentru recunoașterea politicii Chinei Unice și apartenența Taiwanului la teritoriul continental chinez. Mulți specialiști în relații

internaționale au numit această declarație comună un „*pact fără limite*” între două state cu o filozofie comună de redesenare a Ordinii Mondiale actuale și a luptei contra dușmanilor comuni (SUA, NATO, AUKUS, Japonia). Spre deosebire de Rusia, care este perdanta angrenajului geopolitic de după căderea Zidului Berlinului, China este câștigătoarea globalizării.

Datorită creșterii economice rapide și a influenței la nivel mondial, atât administrația Trump, cât și administrația Biden plănuiau să rezolve diferendele ruso-americeane pentru crearea unei alianțe al cărei scop era contrabalansarea Chinei. Cu siguranță, Beijingul este adversarul cel mai competent al Washingtonului, suficient de potent pentru a-i submina hegemonia globală. La o primă vedere, se pare că Republica Populară Chineză este neutră în acest război, dar sigur are o strategie pe termen lung. Probabil, privește cu atenție bătălia Rusiei în Ucraina pentru a înțelege ce (nu) trebuie să facă într-un posibil război de invadare a Taiwanului. Momentan, nu este clar dacă China dorește ca războiul să dureze cât mai mult pentru ca atât Rusia, cât și Occidentul să iasă cât mai slăbite ori vrea să se termine cât mai repede, deoarece comerțul și bunăstarea globală scad: „*China poate contempla liniștită efortul Rusiei de recucerire a sferei sale de influență, știind că aceasta nu o va face mai puternică, nici nu-i va da resurse să reconstruiască ce distruge astăzi, nu-i va spori forța economică și așa precară și o va expune mai mult presiunilor sale în Extremul Orient și în Siberia, zone bogate în resurse*” (Chifu, 2023, p. 217).

Momentan, alianța tactică împotriva hegemoniei SUA primează, iar neînțelegerea dintre cele două state rămâne ascunsă pentru moment, deși este limpede că Rusia și China sunt dușmani naturali. Granița dintre Rusia și China este una dintre cele mai lungi din lume. Aceasta se întinde pe 4.209 km. Ambele sunt puteri terestre și doresc să controleze Hearland-ul lui Mackinder. China are o armată mult mai potentă și numeroasă decât Rusia. În plus, doar 22% din populația Rusiei se află în partea sa asiatică, care, paradoxal, cuprinde 75% din întregul teritoriu rus și concentrează majoritatea resurselor naturale ale statului. Rusiei pare să-i „*alunece*” Siberia atât timp cât acceptă sprijin chinez pentru războiul pe care-l duce în vest, dar și deoarece este greu să te concentrezi pe estul îndepărtat în timp ce în vest ai un război de dus (Asia Times, 2023). Există restaurante și afaceri chinezești în majoritatea orașelor aflate între Munții Ural și fluviul Enisei. Mulți ruși din zona asiatică își fac vacanțele și cumpărăturile pe teritoriul chinez. Pentru prima dată în istorie, începând cu 1 iunie 2023, Vladivostok, principalul port rusesc la Pacific, a început să fie folosit de China pentru propriile sale bunuri de export. Acesta aspect este dramatic pentru Rusia, deoarece pare că pierde și în vest, și în est. Populația Vladivostokului, unul dintre cele mai importante orașe din partea asiatică a Rusiei,

este de puțin peste 600 de mii de oameni. Orașul Harbin, cel mai important oraș chinez din apropierea Vladivostokului, are o populație de aproape 10 milioane de oameni: „Era un scenariu care a fost evitat cu succes timp de un secol. Rusia a crezut mereu că soluția controlului orașului-port Vladivostok pe termen lung este izolarea lui de vecinătatea chineză” (Ib.).

Fostul șef al Statului Major General al Rusiei, generalul Nikolai Makarov, menționează că cei mai periculoși inamici geopolitici ai Federației Ruse sunt NATO și China. Se pare că Putin l-a luat prea în serios pe primul și a uitat de cel cu adevărat periculos. Pe lângă acapararea economică și demografică a Rusiei asiatice de către China se remarcă și implicarea tot mai activă a Beijingului în Asia Centrală. Pe 17 mai 2023, a avut loc summitul China-Asia Centrală, unde Xi Jinping a promis bunăstare economică, dezvoltarea infrastructurii și garanții de securitate pentru Kazahstan, Kârgâzstan, Tadjikistan, Turkmenistan și Uzbekistan (foste republici sovietice). Lecția pentru Rusia lui Putin este simplă: „Imperiile mor atunci când nu pot să-și revitalizeze sau să-și ajusteze orientările geoeconomice, geostrategice și geoculturale” (Mussetti, p. 130).

Fiind ocupată cu războiul distructiv din Ucraina, „Rusia deja a ratat termenele limită de livrare a echipamentului militar și a serviciilor de mentenanță pentru Camerun și India, care sunt clienți cheie, și chiar dorește să recupereze propriile exporturi de armament cu scopul utilizării acestora în Ucraina” (Defense News, 2023). În top 15 firme producătoare de tehnică militară se află șase companii chinezești. La fel ca și Rusia, China oferă armament ieftin, dar la o calitate superioară. Deja Serbia, Arabia Saudită, Egiptul și Emiratele Arabe Unite nu mai stau pe gânduri atunci când aleg între Rusia și China. Este evident că parteneriatul sino-rus avantajează China pe toate planurile. În plus, la întâlnirea dintre Xi și Biden, precum și la cea dintre Xi și Schulz, președintele chinez a susținut cu tărie că nu tolerează ca Rusia să folosească arme nucleare în Ucraina.

FRACTURAREA ARCLULUI DE INFLUENȚĂ AL RUSIEI ÎN EUROPA

Dacă ar fi să realizăm un top trei cu cele mai mari frici geopolitice ale Rusiei, acesta ar arăta astfel: Ucraina în NATO, Europa Unită și China. Rusia a avut mereu de câștigat de pe urma divergențelor dintre marile puteri europene și a fost suficient de oportună încât să facă parte din alianțe cu alte state europene pentru a-și maximiza influența asupra bătrânului continent.

Incapacitatea Rusiei de a declara război unui stat european membru al NATO a făcut-o să dezvolte alte strategii, cu scopul de a diviza și cuceri Europa. Principalul instrument folosit de Federația Rusă este *doctrina Gherasimov*. Aceasta pune accent

pe utilizarea unui spectru larg de mijloace atât militare, cât și non-militare, pentru atingerea obiectivelor strategice în conflict. Include dezinformare, propagandă, operațiuni cibernetice, campanii politice și, în cazuri extreme, acțiuni militare. O componentă importantă a acestei abordări este faptul că aceste mijloace sunt folosite într-un mod sincronizat pentru a crea confuzie și instabilitate în societatea țintă. Prin intermediul doctrinei Gherasimov, Rusia poate urmări obiective strategice fără a declanșa un război deschis. Rusia a devenit specialista războiului 5D (disinformation, deception, destabilization, destruction and disruption). Subsumate acestei idei, observăm implicarea Rusiei în: BREXIT, alegerea lui Donald Trump, mișcările secesioniste din Europa, politica energetică a Europei și finanțarea partidelor populiste de extremă dreapta, care revendică mirajul suveranismului.

Uniunea Europeană a fost creată ca antidot la naționalismul și competitivitatea ce a generat constant o stare conflictuală pe continentul european, din urma căreia Rusia a avut de câștigat. Se observă lesne cum Europa devine mai puternică și prosperă datorită unității de sub umbrela UE, dar, cu toate acestea, există eurosceptici. Sentimentul este că, în ultimii ani, partidele de extremă dreapta iau din ce în ce mai multă poziție, iar războiul din Ucraina le-a ajutat incredibil, din cauza problemelor economice apărute în fiecare țară. Astfel, următoarele alegeri din țările importante ale Europa creează fiori. Lumea liberă și democrată trebuie să-și asume contribuțiile financiare la efortul de război prin: înarmarea Ucrainei, inflație, susținerea refugiaților și prin creșterea facturilor la energie sau căldură. Poate nu este corect, dar este drept. Poate pe aceasta mizează și Putin și tocmai din acest motiv nu a dorit să învingă Ucraina într-un timp scurt. Poate scopul final nu este cucerirea întregii Ucraine, ci purtarea războiului suficient de mult până ce Occidentul se divizează și SUA întorc spatele Europei. Strategia lui Putin este simplă, dar eficientă: haos total, pentru a determina ieșirea oamenilor în stradă și generarea schimbării politice cu guverne pseudo-suveraniste.

Cu trei luni înainte să preia președinția Consiliului UE (1 iulie 2022), Cehia a fost martora unor proteste de amploare. Aproximativ 70 de mii de oameni au ieșit în stradă pentru a protesta împotriva NATO și pentru neutralitatea Cehiei în războiul din Ucraina. Din punct de vedere militar, SUA și aliații săi europeni contribuie la transformarea războiului Rusiei din Ucraina într-un mare eșec strategic. Occidentul a abordat o strategie de sprijin a Ucrainei de tipul „*totul, mai puțin articolul 5*”. Statele membre ale NATO nu vor trimite militari din armatele lor profesioniste să lupte în Ucraina, dar vor ajuta poporul ucrainean cu asistență umanitară, sprijin economic, dar și militar, cu armament în funcție de nevoile armatei ucrainene,

dezideratul final fiind slăbirea Rusiei pe cât de mult posibil și descurajarea altor state belicoase.

Este foarte interesantă schimbarea de strategie din rândul statelor europene. Suedia și Finlanda și-au exprimat intenția de a adera la NATO, ceea ce a devenit realitate în cazul Finlandei, Republica Moldova și Ucraina sunt state candidate la UE, Danemarca și Norvegia au trimis armament letal și sprijin material Ucrainei, Elveția a aplicat sancțiuni Rusiei. Poate cea mai importantă evoluție este cea a Germaniei, care, înainte de război, era dependentă și subjugată de califatul energetic a lui Putin, dar acum a abandonat Nord Stream 2, a livrat armament greu Ucrainei și, cel mai important, va investi enorm în Bundeswehr. Paradoxal, alături de Germania, și Japonia are în plan să investească în apărare circa 52 mld. \$ pentru anul 2023. Conform Ukraine Support Tracker, Germania este statul european care a investit cel mai mult în apărarea Ucrainei, urmată de contribuțiile Marii Britanii. Franța se află pe locul 15 în acest top. În perioada 24 februarie 2022-31 mai 2023, Franța a oferit aproximativ jumătate de miliard de dolari pentru Ucraina, aproape cât Estonia și mai puțin decât Lituania. De asemenea, Turcia este pe locul 26 în lume, având o contribuție mai mică decât cea a Luxemburgului, iar România nu apare în top 30. Câteva dintre lecțiile învățate pe care europenii ar trebui să le rețină în urma acestui război este necesitatea revitalizării și materializării discuției despre Armata Uniunii Europene: „*Europenii au fost extrem de norocoși că au avut parte de conducerea transatlantică consensuală a Președintelui Biden. Imaginați-vă ce dezastru ar fi fost dacă Donald Trump ar fi fost la Casa Albă atunci când tancurile lui Putin au dat buzna în Ucraina*” (The Guardian, 2023). Ruptura dintre Europa și Rusia pare totală în aceste momente, iar încrederea marilor cancelarii europene în Putin s-a încheiat atunci când președintele rus le-a promis președintelui Franței și cancelarului Germaniei că nu va începe nicio invazie militară a Ucrainei. Viitorul apropiat pare să urmeze această traiectorie. Doar o schimbare totală de regim ar putea genera o împăcare istorică între Rusia post-Putin și Europa.

TABLA DE SAH A MĂRII NEGRE

Un adevărat „*game-changer*” al arhitecturii de securitate din sud-estul Europei îl reprezintă calibrarea intereselor rusești cu cele turcești în Regiunea Mării Negre. Relațiile turco-ruse sunt complexe, fiind caracterizate de cooperare și rivalitate în egală măsură. Turcia este locul unde Estul întâlnește Vestul, unde creștinătatea europeană întâlnește islamul și unde se intersectează o multitudine de culturi și civilizații distincte. În termeni geopolitici, **Turcia** este cel mai estic punct al NATO și singurul canal de comunicare rămas deschis între Occident și Rusia. Turcia este

un membru al NATO foarte atipic, deoarece președintele Erdogan pune pe primul loc interesul Turciei și mai apoi pe cel al aliaților. Astfel, în ultimii 20 de ani, Turcia abordează o atitudine tranzacționalistă, fiind și cu vestul, și cu restul, datorită poziției sale geografice, care îi acordă o covârșitoare importanță strategică.

Turcia este singurul stat din regiunea Mării Negre care poate rivaliza de la egal la egal cu Rusia. Cu toate acestea, Turcia și Rusia au cam aceeași strategie pentru Marea Neagră. Ambele militează pentru regionalizarea mării și nu-și doresc prezența SUA ori a UE. Având în vedere interdependențele dintre cele două, un conflict diplomatic ar genera o multitudine de consecințe, atât economice, cât și geopolitice. Rusia a fost binecuvântată cu cele mai mari rezerve de gaz natural din lume, are a doua cea mai mare rezervă de cărbune din lume și a opta rezervă de petrol. Acest lucru este perfect dacă stăm să ne gândim că Turcia este dependentă de importurile de petrol, energie și materie primă.

Încă de la începutul războiului, Turcia a acuzat Rusia de încălcarea dreptului internațional și nu recunoaște anexarea republicilor populare din estul Ucrainei ori a Peninsulei Crimeea. Președintele Erdogan știe că cine controlează Peninsula Crimeea controlează Marea Neagră, iar dacă adăugăm Osetia de Sud, Abhazia și litoralul pontic al Ucrainei la teritoriul Rusiei, atunci devine evident cine este cea mai mare amenințare pentru existența Turciei.

Înainte de summitul NATO de la Vilnius, Turcia a dat lovitura de grație Rusiei și a acceptat transformarea Mării Baltice în lac NATO prin acceptarea aderării Suediei. Drept răspuns, la nici două săptămâni distanță, Rusia a ieșit unilateral din Pactul Grânelor din Marea Neagră, cauzând foarte multă instabilitate în Marea Neagră, dar și pe continentul african. Regiunea Extinsă a Mării Negre este cea mai impredictibilă zonă din Europa din cauza Rusiei și a conflictelor înghețate ce pot mocni în orice timp. În timpul summitului de la Vilnius, Marea Neagră a fost recunoscută pentru prima dată ca zonă de importanță strategică: „*Comunicatul dedică un paragraf regiunii Mării Negre pentru prima dată în istoria summiturilor NATO. Chiar și așa, menționează Marea Neagră doar la paragraful 79 dintr-un total de 90 de paragrafe*” (The Jamestown Foundation-1, 2023). Pare că NATO se autosizează cu privire la riscurile iminente din Marea Neagră, dar, chiar și așa, nu vrea să se implice atât de mult în „*curtea*” Rusiei ori nu poate să o facă din cauza Convenției de la Montreux.

Generalul Ben Hodges, fost comandant al trupelor terestre ale SUA în Europa și autorul strategiei SUA pentru regiunea Mării Negre, a vizitat România în august 2023 și a propus realizarea unei alianțe trilaterale, formată din statele membre ale NATO de la Marea Neagră pentru a descuraja Rusia. Președintele Erdogan

nu „joacă” nici pentru NATO, nici pentru Rusia, nici pentru China. Acesta „joacă” doar pentru Turcia. În cei 100 de ani de existență ai Republicii Turce, Erdogan este considerat al doilea cel mai important turc, după Mustafa Kemal Atatürk. Actualul președinte al Turciei ar face orice este nevoie pentru a intra în cărțile de istorie și pentru a restaura influența Imperiului Otoman. Războiul din Ucraina îi dă ocazia perfectă. Este posibil ca Erdogan, strategic și dur cum este, să aștepte liniștit până ce forțele Rusiei devin destul de slabe, chiar înainte ca ucrainenii să intre în Peninsula Crimeea. Este posibil ca, dacă Ucraina câștigă războiul, Zelensky să-i permită Turciei, sub sigla NATO, să construiască bază militară în Crimeea, pe ruinele vechii baze de la Sevastopol. Ulterior, Turcia va elibera Caucazul de trupele ruse care sunt plasate acolo. Se va trece de la doctrina *patria albastră* la influență și adâncime strategică în Orientul Mijlociu, Caucaz și Marea Neagră. Așa vrea Erdogan să fie ținut minte. Este interesant că, în acest scenariu, nu apare nicăieri NATO. Pur și simplu, sunt intențiile individuale ale statelor din NATO. În această idee s-a creat recent, sub îndrumarea Turciei, grupul de combatere a minelor din Marea Neagră, unde au fost cooptate România și Bulgaria.

Pe 4 septembrie 2023, președintele Erdogan s-a deplasat la Soci, în Rusia, pentru a purta discuții bilaterale cu președintele Putin. Subiectele de discuție de pe lista președintelui Turciei vizau: blocada navală asupra Ucrainei, limitarea libertății de navigație din Marea Neagră, acțiuni ostile care au vizat nava Sukru Okran care se deplasa spre portul ucrainean Ismail, atacuri cu drone la gurile Dunării și refuzul Moscovei de a lăsa 12 nave comerciale, care staționau în porturile Mykolaiv și Kherson, de a se reîntoarce în Turcia. Nu sunt multe momente în care Erdogan să fie intimidat și lăsat fără replică, dar președintele Rusiei a reușit: „*Putin i-a spus lui Erdogan că navele de război ruse au fost dislocate foarte aproape de Turcia pentru a putea apăra South Stream și Blue Stream. Acesta a fost un afront la adresa lui Erdogan, lăsând să se înțeleagă că propria marină a Turciei nu a fost la înălțimea sarcinii. A fost, de asemenea, o reamintire a faptului că navele de război rusești se simt libere să patruleze relativ aproape de apele turcești*” (Socor-1, 2023). La întoarcerea în Turcia, Erdogan obținuse câteva proiecte economice majore. Printre promisiunile lui Putin se numără: hub-ul de gaze naturale care va face din Turcia cel mai mare distribuitor regional, dar și o avansare mai rapidă la construcția centralei nucleare Akkuyu (generatoare a 10% din consumul de electricitate turc).

În momentul de față, putem caracteriza Turcia lui Erdogan ca fiind un actor flexibil, dar și schimbător, în funcție de interesul național. Poate să-și renege oricând statutul de aliat al NATO, dacă situația o impune, și poate crea noi alianțe,

în funcție de circumstanțele momentului. Acest lucru pare firesc, dacă analizăm așezarea geografică periferică a Turciei în raport cu ceilalți aliați euroatlantici, ori dacă realizăm că această țară se află la intersecția mai multor civilizații. Turcia este singura țară din cadrul Alianței Nord-Atlantice care menține deschis dialogul cu Putin și care nu a impus sancțiuni economice Rusiei, ba, dimpotrivă, continuă să facă afaceri cu statul agresor. În altă ordine de idei, pare că Turcia susține militar Ucraina mai ales prin furnizarea de drone Bayraktar, refuzând să le vândă și Rusiei. Compania turcă a investit peste 100 de milioane \$ într-o fabrică ce va produce drone Bayraktar și în una care va facilita mentenanța acestor UAV-uri, ambele fiind amplasate pe teritoriul Ucrainei. În prezent, este negociată o posibilă vânzare de UAV-uri Bayraktar Akinci. Dacă acest scenariu va fi realizat, atunci va fi pentru prima dată când una dintre părțile beligerante trimite în luptă drone din clasa HALE (High Altitude Long Endurance), iar coroborat cu livrarea avioanelor F-16, Ucraina va începe să dețină capacități aeriene comparabile cu cele ruse. Soarta războiului se poate schimba în favoarea Occidentului.

CONCLUZII

Tot mapamondul se întreabă cât va mai dura războiul de agresiune al Rusiei în Ucraina, deoarece acesta are implicații enorme peste tot. Lumea este un organism viu și, asemeni unui om, are urcușuri și coborâșuri. Are perioade ascendente, de prosperitate și bunăstare, și perioade descendente, în care tot mai multe regiuni sunt inundate în haos și războaie. Războiul Rusiei în Ucraina generează dezastru umanitar, stagnare și colaps economic, înarmare generalizată și risc de război nuclear, criză alimentară, criză energetică, dar și o degradare a situației de securitate și în alte regiuni ale lumii.

Este foarte greu de analizat un război care se află în plină desfășurare și nu dă niciun semn că s-ar putea opri curând, însă, în acest articol, am dorit să aduc în prim-plan principalele coordonate ce pot sugera începutul unei noi Ordini Mondiale. Rusia nu poate fi învinsă cu ușurință pe câmpul de luptă, dar nu este capabilă să câștige războiul din Ucraina, iar lumea, cu siguranță, va arăta diferit la finalul acestui conflict. În momentul scrierii acestor rânduri, au trecut aproximativ 80 de săptămâni de confruntare militară. În jocul de șah ce se petrece pe front, armatele par a fi într-o așteptare continuă, neexistând perspective clare de încheiere a agresiunii ruse.

La finalul războiului, indiferent care va fi deznodământul, Ucraina va avea nevoie de reconstrucție, garanții de securitate și aderare la UE. Dreptul internațional pare irelevant în fața statelor puternice, cu capacități nucleare, care îl subminează

și își agresează vecinii constant, iar Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite pare că nu își dovedește rolul semnificativ în soluționarea marilor crize geopolitice ale planetei. Poate o schimbare a Ordinii Mondiale ar trebui să înceapă prin reformarea ONU și a angrenajului Consiliului de Securitate.

Este foarte important ca, în cazul unei victorii a Ucrainei, când Rusia va fi percepută drept stat paria și va fi văzută drept o pradă ușoară de către dragonul chinez, Uniunea Europeană și SUA să intervină pentru a sprijini demersurile de democratizare și creșterea rezilienței Rusiei pentru a nu lăsa un vacuum de putere ce va fi umplut de China comunistă. În urma Tratatului de la Versailles (1919), Franța a umilit Germania, iar peste 21 de ani, Germania Nazistă invadează Franța. Trebuie să învățăm din lecțiile istoriei și să nu lăsăm Rusia să cadă în brațele Chinei.

BIBLIOGRAFIE:

- Al Yafai, F. (2023). *How both Ukraine peace plans fall short*. Asia Times, <https://asiatimes.com/2023/06/how-both-ukraine-peace-plans-fall-short/>, accesat la 16 septembrie 2023.
- Asia Times (mai 2023). *Russia's Zugzwang and Gorbachev vindicated*, <https://asiatimes.com/2023/05/russias-zugzwang-and-gorbachev-vindicated/>, tradus din engleză, accesat la 21 august 2023.
- Blank, S. (2023). *Prigozhin Mutiny Further Distances Central Asia from Russia*. The Jamestown Foundation, Publication: Eurasia Daily Monitor, vol. 20, nr. 108.
- Chifu, I. (2023). *Războiul de agresiune pe scară largă în Ucraina, în plin secol 21*. București: Editura Rao.
- Defense News (2023). *Russia's war could reshape the global arms market in favor of China*, <https://www.defensenews.com/opinion/commentary/2023/07/10/russias-war-could-reshape-the-global-arms-market-in-favor-of-china/>, tradus din engleză, accesat la 22 august 2023.
- Faddis, E. (2022). *Putin invokes the Bible to justify Ukraine invasion at Moscow rally*, <https://www.washingtonexaminer.com/news/putin-invokes-the-bible-to-justify-ukraine-invasion-at-moscow-rally>, accesat la 20 august 2023.
- Financial Times. *Ukraine feels the pressure of time and rising expectations*, <https://www.ft.com/content/aed74996-7b87-4b47-a821-8daab5372c58>, accesat la 30 august 2023.
- Gentile, G., Cohen, R.S. (2023). *How Not to Help Ukraine*. RAND Corporation, <https://www.rand.org/blog/2023/06/how-not-to-help-ukraine.html>, accesat la 1 septembrie 2023.
- Goble, P. (2023). *In Opposition to Chisinau's Pro-EU Course, Gagauz to Open Representation in Moscow*, The Jamestown Foundation, Publication: Eurasia Daily Monitor, vol. 20, nr. 125.
- Kaplan, R.D. (2020). *Răzbumarea Geografiei*. București: Editura Litera.
- Kiel Institute for the World Economy. *Ukraine Support Tracker*, <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>, accesat la 15 septembrie 2023.
- Kong, W. (2023). *Russia's war could reshape the global arms market in favor of China*. Defence News, <https://www.defensenews.com/opinion/commentary/2023/07/10/russias-war-could-reshape-the-global-arms-market-in-favor-of-china/>, accesat la 14 august 2023.
- Kremlin.ru. (2022). *Joint Statement of the Russian Federation and the People's Republic of China on the International Relations Entering a New Era and the Global Sustainable Development*, <http://www.en.kremlin.ru/supplement/5770>, accesat la 17 august 2023
- Kuzio, T. (2023). *China, Iran, Belarus, and Armenia all fear a Russian defeat in Ukraine*, Atlantic Council, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/china-iran-belarus-and-armenia-all-fear-a-russian-defeat-in-ukraine/>, Atlantic Council, accesat la 24 august 2023.
- Marshall, T. (2022). *Prizonierii Geografiei*. București: Editura Litera.
- Mihăilă, Ș. (2023). *Un vechi aliat al Rusiei, gata să iasă de pe orbita Kremlinului*, <https://jurnalul.ro/stiri/externe/aliat-rusia-kremlin-soldati-americani-943184.html>, accesat la 22 septembrie 2023.
- Mussetti, M. (2023). *Roza geopolitică*. București: Editura Militară.
- Putin, V. (2021). *On the Historical Unity of Russians and Ukrainians*, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181>, accesat la 5 septembrie 2023.
- Sisci, F. (2023). *Russia's Zugzwang and Gorbachev vindicated*, Asia Times, <https://asiatimes.com/2023/05/russias-zugzwang-and-gorbachev-vindicated/>, accesat la 24 iulie 2023.
- Socor, V.-1 (2023). *NATO's 2023 Summit: Modest Expectations, Modest Results*. The Jamestown Foundation, Publication: Eurasia Daily Monitor, vol. 20, nr. 116, <https://jamestown.org/program/natos-2023-summit-modest-expectations-modest-results-part-three/>, tradus din engleză, accesat la 26 iulie 2023.
- Socor, V.-2 (2023). *Putin-Erdogan Meeting Shows Turkey Unfit to Mediate Between Russia and Ukraine*. The Jamestown Foundation, Publication: Eurasia Daily Monitor, vol. 20, nr. 139, <https://jamestown.org/program/putin-erdogan-meeting-shows-turkey-unfit-to-mediate-between-russia-and-ukraine-part-one/>, tradus din engleză, accesat la 22 iulie 2023.
- Taylor, P. (2023). *The threat from Russia is not going away. Europe has to get serious about its own defence*, The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/commentisfree/2023/jul/10/russia-threat-europe-defence-military>, accesat la 22 august 2023.
- The Economist. *How much is Russia spending on its invasion of Ukraine?*, <https://www.economist.com/graphic-detail/2023/05/30/how-much-is-russia-spending-on-its-invasion-of-ukraine>, accesat la 25 septembrie 2023.
- The Guardian (2023). *The threat from Russia is not going away. Europe has to get serious about its own defence*, <https://www.theguardian.com/world/commentisfree/2023/jul/10/russia-threat-europe-defence-military>, tradus din engleză, accesat la 25 septembrie 2023.
- The Washington Post. *The key to victory in Ukraine? Taking the long view*, <https://www.washingtonpost.com/opinions/2023/05/28/ukraine-weapons-f16s-storm-shadow-putin/>, accesat la 27 august 2023.
- Ukraine Support Tracker. Kiel Institute (ifw-kiel.de), <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>, accesat la 25 septembrie 2023.